

kariero in nadarjenost. A ni doživel slovesne otvoritve: ravno preden je bila stavba dovršena, je umrl. Šest let že izvršujejo samo notranjo opravo. Zlog je „novogotiški“. Če premišljujemo zgodbe novodobnih parlamentov in še posebej dogodke v ogrski državni zbornici, kjer so že tolikokrat Madjari zlorabili svoje poslanstvo za krivične napade na slovanske narode in so se predrznili celo udrihati po cesarski hiši, se moramo pač vprašati, ali se ne bi bil ta denar dal bolj koristno uporabiti?

Spomenik rajnemu kanoniku dr. Lampetu.

Minulo je že dve leti od tistega časa, ko smo žalovali ob preranem grobu nepozabnega kanonika in profesorja, dr. Frančiška Lampeta. Takrat se je pokazalo, kako spoštovan in priljubljen je bil pokojnik med izobraženim svetom kakor med preprostim ljudstvom. Razni listi in časniki so priobčili njegov življenjepis, a vsi so se strinjali v tem, da je bil kanonik dr. Lampe mož izredne nadarjenosti, jeklene vztrajnosti in občudovanja vredne marljivosti. Njegovo ime je zaslovelo po njegovih modroslovnih spisih, po „Dom in Svetu“, posebno pa po „Zgodbah sv. Pisma“, katere je začel pisati. Koliko je storil za leposlovje in umetnost! Sam je deloval kot pisatelj in navdušil in vzgojil je za umetnost in leposlovje celo vrsto mladih, nadarjenih talentov. Zaslužil je, da mu ohranimo hvaležen spomin ter svojo hvaležnost in spoštovanje pokažemo tudi v dejanju. V ta namen se je sklenilo, da se mu tekom tega leta postavi spomenik v njegovem rojstnem kraju v Črnem vrhu nad Idrijo. V rojstno hišo v Zadlogu se bo vzdala ena spominska plošča, druga pa v župnijsko cerkev, ali pa se bode v bližini cerkve postavil primeren spomenik, kakor bodo dopuščale gmotne razmere.

Zato se obračamo do cenjenih častivcev rajnega g. kanonika, do njegovih mnogoštevilnih učencev in sploh do slovenskega občinstva s ponižno prošnjo, naj bi se ob tej priliki blagohotno spomnili svojega velikega dobrotnika, skrbnega učitelja in ljubeznivega prijatelja ter svoje spoštovanje in svojo ljubezen pokazali tudi v dejanju. Vsak narod zna ceniti zasluge svojih velikih mož ter jih hrani v blagem spominu. Tudi nas sili hvaležnost, da oskrbimo dr. Lampetu primeren in dostojen spomenik. Darove sprejema Ivan Abram, župnik v Črnem vrhu nad Idrijo.

Licejsko poslopje v Ljubljani.

Stara gimnazija ali licejsko poslopje na Vodnikovem trgu izginja s površja zemlje. Le nekoliko zidu še priča o nekdanjem znamenitem zavodu. Zna-

menito je bilo to poslopje, ker je hranilo v svojih prostorih toliko šol, ker je videlo toliko tisoč in tisoč dijakov stopati skozi svoja vrata. Zanimivo pa je bilo tudi po svoji zgodovini.

Valvasor pripoveduje, da je ustanovil na tem prostoru ljubljanski trgovec Peter Baldavic že l. 1073. cerkev sv. Filipa. Ko so prišli frančiškani ok. l. 1233. v Ljubljano, so si sezidali poleg te cerkve svoj samostan. Koncem 14. veka je samostan pogorel. Novo poslopje so sezidali od l. 1403. do 1412. Tik samostana so Ljubljancani utrdili mesto z zidovi proti Poljanam v začetku 16. veka. Mestna vrata ob tej strani so se imenovala „kloštrska“. Ob žalostni protestantski dobi je samostan propal. Nadvojvoda Ferdinand je mislil samostan prepustiti jezuitom, ki so prišli v Ljubljano 21. januarja 1597. Vendar jezuiti niso vstopili v te prostore, ker so jim odločili hospital pri sv. Jakobu; pač pa se je hospital preselil v frančiškanski samostan. L. 1612. so pričeli frančiškani s Hrenovo pomočjo in z darovi deželnih stanov popravljati svoje zanemarjeno poslopje. Docela je prenovil samostan in cerkev provincial o. Anton Lazari (1640—1705). L. 1785. so se frančiškani preselili v avguštinski samostan, kjer delujejo še dan današnji. Njih staro cerkev so pa podrli l. 1786. in premičnine razprodali. Cerkev je imela več lepih marmornatih oltarjev. Veliki oltar v Hrenovicah z lepimi marmornatimi kipi je iz te cerkve. Krasna pridružnica pri sv. Petru v Ljubljani je bila prej last frančiškanske cerkve, na kar spominjata reliefni podobi sv. Frančiška in sv. Antona Padovanskega.

L. 1785. so prišli v samostan usmiljeni bratje, ki so se pa kmalu preselili v samostan bosih avguštincev ob Dunajski cesti.

Zgodovinar Linhart je stavil 14. jul. 1786 vladi predlog, naj se prazni frančiškanski samostan porabi za normalno šolo in za gimnazijo z modroslovnim oddelkom vred. Gimnazija je bila tedaj v Reduti in ljudska šola v slabi zasebni hiši. Vse oblasti so bile naposled zadovoljne s tem predlogom. Potrebno je bilo samostan prirediti za šolsko poslopje. Z delom so pričeli 28. januarja 1788 in vse poprave dovršili v septembru 1790. Stroški so znašali 33.169:40 gold. Inženir Josip Schemerl je delo nadziral. L. 1789. so podrli tudi mestna „kloštrska“ vrata. Prostor je postal svetel in zdrav.

Na ploščo nad vrati so postavili napis z zlatimi črkami:

*Beneficio Divi. Josephi. II. pii. augusti.
aere. et. cura. Carn. statuum. aedes. ord. Seraph.
antea monast. destructae. mur. mol. civ.
ornamento. restauratae. et. pub. stud. usui. dicatae.*

Normalka se je takoj tukaj nastanila. V novembru 1790 se je pričel gimnazijski pouk. Koncem leta (1. avg. 1791) je bilo v petih razredih 186 učencev. Bogoslovna predavanja so pričeli 12. decembra 1791. Bogoslovje je bilo namreč proglašeno za oddelek

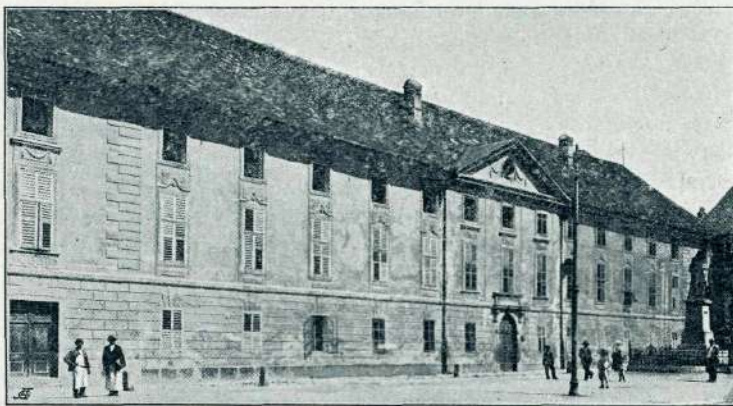
ljublanskega liceja, ki je imel še modroslovni in kirurški oddelk. Za francoske okupacije (1809 do 1814) so bila bogoslovna predavanja v semenišču, poslej zopet v licejskem poslopju. Francozi so ustanovili v Ljubljani centralno visoko šolo za ilirske pokrajine. Poleg bogoslovne fakultete je bila še modroslovna, pravoslovna in zdravniška. L. 1848 je učni red za srednje šole odpravil licej. Na mesto dveh modroslovnih razredov sta prišla 7. in 8. razred. Zdravniški oddelk so opustili. L. 1852. so ustanovili realko in jo namestili v licejskem poslopju. Radi tega so se umaknili bogoslovna predavanja v semenišče. Realka je ondi ostala do l. 1874. Moško učiteljske z vadnico je imelo tudi v tem poslopju svojo streho, dokler se ni preselilo v svojo hišo. Gostovala sta v tem poslopju tudi deželni muzej in prav do zadnjega časa licejska knjižnica.

Potres je močno razrahljal staro zidovje. Želeti je bilo, da se gimnazija premesti v boljše prostore. Zgodilo se je to jeseni 1899. Ko so tudi licejsko

cerkev so bržkone sezidali briksenski škofje, ki so imeli tu svojo pristavo. Kraj se imenuje še sedaj „Na pristavi“. Vešča roka je freske odkrila. Slike ob stenah predočujejo apostole. Pod vsakim apostolom je zapisano z gotskimi črkami njegovo ime in dostavljen po en člen apostolske vere. Poleg teh slik so še druge, predstavljajoče razne svetnike, n. pr. sv. Ožbolta, sv. Lucijo itd. Na notranji strani slavoloka je na vrhu Odršenik z Marijo in sv. Janezom, ob straneh pa vojskujoča, trpeča in zmagovalna cerkev. Po obliki soditi so slike iz dobe okoli l. 1500.

Društvo za krščansko umetnost je v obdobju seji 4. decembra 1902 presojevalo osnutek za pokopališko kapelico v Gradu. — Župnemu uradu v Sori se na vprašanje nasvetuje, da proda Mencingerjevo sliko sv. Štefana, ker je več rabiti ne more, toda le kaki cerkvi v domači škofiji — Za pokopališko kapelico v Selcih se nasvetuje mala izprememba v načrtu — Načrt za novo cerkev v Polšniku, ki se namerava svojedobno zidati, se je sicer pre-

sojal, a odbor ni mogel končne sodbe izreči, ker potrebuje še nekaj pojasnil. — Naposled je bil še razgovor o notranji upravi društva samega, o prihodnjem občnem zboru itd. — Darovali so škofijskemu muzeju p. n. gg. prelat Janez Rozman bandersko sliko svetega Jakoba (Langus), c. kr. ravnatelj Ivan Šubic oltarno sliko najdenja sv. Križa, župnik V. Vondrášek bandersko sliko sv. Jožefa itd. iz l. 1769., kipar Andrej Rovšek več fotografij svojih del, dr. Jožef Mantuani prtič z vtisnjenimi rokoko-okraski, župnik Kocijančič prt z uveznimi cvetkami. — Župnik Ivan Vrhovnik je prepustil društvu v

Staro, zdaj porušeno licejsko poslopje v Ljubljani.

knjižnico prenesli, so začeli jeseni 1902 podirati staro zgradbo.

Mislili smo, da se bo dvignilo na tem prostoru poslopje II. c. kr. gimnazije, a vse kaže, da bo tu zrastle tržnica. Čudno: Kjer je prej žuborel vir modrosti, tu se bodo poslej prodajale zeljnate glave! Vodnik pa si bo mislil, kako hrbet onemu mestu, „kjer delal je za narod svoj“: Sic transit gloria mundi!

V. S.

Virtuoz na klavirju g. Anton Foerster je z velikim uspehom koncertiral prošli mesec v raznih nemških mestih, v Pragi in na Dunaju.

Stare freske v Žirovnici na Gorenjskem. Nedavno so pričeli popravljati cerkvico v Žirovnici. Ob tej priliki so naleteli pod dvojnim beležem v prezbitoriju na stare gotiške freske. Presbitorij je sezidan v visokogotskem zlogu. V dveh sklepnikih se združuje po sedem oziroma šest kamenitih reber. Okna so bila prej šilasta, a so sedaj pravokotna. To

shranitev sliko Brezmadežne iz trnovske cerkve, ki pa ostane last dotične cerkve. Slika je zanimiva, ker je bila prvotno Mencingerjeva (iz l. 1736.), predstavljajoča bržkone dva angela, ki molita sladko Ime Jezusovo. Pozneje je drug slikar, najbrže P. Künl, mesto presvetega Imena naslikal Marijo, angela pa sta ostala neizpremenjena. Zato moramo sliko sedaj razlagati tako, da se angela molče in čudeč klanjata Brezmadežni.

Ruska predavanja v Ljubljani. V „Ruskem kružku“ je dvakrat predaval g. dr. Šercl, vsenčiliški profesor v pokoju, o ruskih razmerah. G. profesor se je v Ljubljani v najkrajšem času priučil popolnoma slovenskemu jeziku. V „kružku“ je predaval v ruščini.

„Staroslovenska akademija.“ To važno cerkveno-znanstveno društvo, o katerega snovanju smo že poročali (glej „Dom in Svet“ 1902, str. 319.), je imelo svoj prvi občni zbor dne 18. nov. v biskup-